

דברנו מצוה פרו וקבו דבריו

א) אה סנהדרין ק"ט

למה לי
למיכתב לבני נח ולמה לי למשני בסני
כד' יוס' בר' חנינא. דאזי יוס' בר' חנינא
כל מצוה שנאמרה לבני נח ונשנית בסני.
לזה ולה נאמרה לבני נח ולא נשנית בסני.
לישראל נאמרה ולא לבני נח

ב) אה סנהדרין ק"ט

למה לי למשני. אבר מן החי
בסני ובבני נח אלו ישראל השנים
דקבלו תורה יחא מכלל מתי' הראשונים'
בשלמא עטרה סככים וגילי פרויה
בסני למלהיהא קמייהו לוי שלח
פרשו כיכ בני נח על אלט עבירות
שעבדו עליהם וכן בעבירות לפעם
שנאמרו אבר מן החי למה לי להאזרי:
לוי ולוי ולפריש. כדמפרש לקמן
מדשניס עטרה סככים וגילי פרויה
בסני והשקמו והשקמו עבדי סככים
עלייה אף לאחר מתי תורה כדכתיב
(דברים י"ג) לא ימלא בך מעטבר נט
וכו' וגו' ונגלל השעטות האלה וכן בעבירות (ויקרא י"ג) כי את כל
השעטות האלו שמתעב עליהם כי ייב קודשא בריך הוא תורה לישראל
לא שקליטה לבי מתי נח וברקיעי לוי קיימי וכל שלח נשנית
בסני נאמר לישראל ולא לבני נח משני וחילק אף על גב דעד
היט לגמרי עליה מולא הדי תגיהא בסני כדתייהא בעבורם סככים וגילי פרויה
שילח לקודשה עמוד בארסון אלב עובדי סככים עטלין מתי ולקמן פריך דלמא לבי לא
בשני ולבני נח הוא דאזרי ולא לישראל ומשני ליהא
אזרי עטרה סככים הליק על כדודי תגיהא שלח נשנית איהו בסני נח הליק אס לא
נשנית אבר מן החי הוי איהו חמינה עטרה
מתי נח ממתי תורה וחילק:

א) אה סנהדרין ק"ט

ב) אה חגיגה ק"ד: ומי' ד"ה ל"ו (פ)

ג) אה אה"ש (פ)

ד) אה אה"ש ס"ו ס"ד

ה) אה אה"ש ח"ג ח"ג

ו) אה אה"ש ח"ג ח"ג

ז) אה אה"ש ח"ג ח"ג

ח) אה סנהדרין ק"ט

ט) אה חגיגה ק"ד: ומי' ד"ה ל"ו (פ)

ל"א הוא בראה. האי עשה אליהם כפי מפרו ורבו כדאמר במגילה בפרק בתרא (דף כ"ה). ושכר אדם סי' לישא אשה וללמוד תורה
ומימי לא הוא בראה אכל י"מ משום דעבד לא מפקיד אפריה ורביה דאמר "הו לי בניס בעבדותו וגשתמר לא קיים פריה
ורביה ולא מילתא היא דאמר בירושלמי דעמי' (פ"ג) עבד מהו שישא אשה במיעד אמר להון בשמיעין מן הדין מהאיסין יבטל והלא לא
נברא העולם אלא בשביל פריה ורביה ואמר ששעון בר אבא משום רבי יוחנן כל שאוהא מלטה על פריה ורביה לא ישא אשה במיעד
"ועוד לישנא דנקס הכא והלא לא נברא העולם אלא בשביל פריה ורביה משמע דאתרויהו קאי. והא דאמרין לא קיים פריה ורביה הייט
משמע דבשיעין זרעו מיוחס אתרוי' ואפילו ישראל שיש על בן מן השפחה איט קרי' (ג) אתרוי' ועוד פרו ורבו אטלוו בני נח כתיב אף לגנען:

תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם
לישא שפחה אינו יכול בת הורין אינו יכול
ליבטיל והלא לא נברא העולם אלא לפריה
ורביה שנאמר "לא תהו בראה לשבת יצדה" ^{שם}
"אלא מפני חיקון העולם כופין את רבו
ועושה אותו בן הורין וכותב לו שטר על חצי
דמיו וחורו בית הלל להורות כדברי בית
שמאי:

א) אה אה"ש ח"ג ח"ג

גם מה שכתבו החוססות הכא ועוד פרו ורבו אטלוו בני נח כתיב אף לגנען
מכ"ל הוא דבר המש' (א) דהא מלוא פריה ורביה לישראל נאמרה ולא לבני נח דאמרין
בדרי' בפרק ארבע מיהוה והרי פריה ורביה שנאמרה לבני נח כתיב פרו ורבו ומשנית בסני
לישראל נאמר ולא לבני נח ו"ע:

ב) אה אה"ש ח"ג ח"ג

ג) אה אה"ש ח"ג ח"ג

דקיימא לן [וי"ד סימן רס"ט ס"ין גר שנתגייר כקטן שנולד
דמי, מכל מקום כיון דבנכדומו^א] כבר קיים פריה ורביה,
י"א דלא היה זרעו מיוחס אחריו, לכן הוא פטור, כן כתבו
תוספות [במות ס"ב ע"א ד"ה רבי יוחנן]. ועיין [במה"ה] [בחושן
המשפט] סימן רע"ז [סעיף ט"ז]
לענין בכורה קשה גם כן קושיא
זו, ושם לא שייך מירוח זה. בית
הלל. ומשמע מחוספות [שם]
אפילו לא נתגיירו בניו עמו
קיים פריה ורביה, וכן כתב
בחושן מהרי"ל סימן (רכ"ג)
[קל"ו]. אלא המחבר פוסק
כרמב"ם [פט"ו מהלכות אישות
ה"ן] והטור דסבירא להו דוקא
שנתגיירו הבנים.

ז (יא) פ' היו לו יב בנים בגיותו (ט) [טו] (יא) (יז) ונתגייר
הוא 'והם, [י"ז] הרי זה קיים מצוה זו. אבל אם היו לו
בנים כשהוא עבד פ' ונשתחרר הוא והם, לא קיים מצוה
זו עד שיוליד אחר שנשתחרר:

ענין מצות

אמת (ענין מצות)

ובמנחת חינוך (מטעם 6 ס"ק ד) כתב לישב, שיטוד מצות פריה ורביה שונה ממצות אכילת מצה ונטילת לולב וכדומה. ששאר המצות אין להם משך זמן אלא חכף שעשה את המצוה יצא, אבל כאן אינו כן דהביאה אינה גוף המצוה אלא הכשר מצוה, ועיקר המצוה יצא, אבל כאן אינו כן דהביאה אינה גוף המצוה והוכיח יסוד זה ממה שנפסק להלכה כרבי יוחנן שאם היו לו בנים ומתו לא קיים המצוה אף שהיו לו בנים כיון שמכאן ולהבא אין לו בנים. ולפי"ז כתב שאין קשה קושית הטור אבן כיון שדווקא במצות אחרות כמו מצה ולולב שירצא ידי חובת המצוה כשאוכל המצוה או נוטל הלולב שייך לומר שאם נטל או אכל בעת שהיה פטור אינו נפטר מלקיים את המצוה בזמן שיתחייב בה, אבל כזה שהמצוה היא בכל רגע וגדרה שיהיו לו בנים אי"כ אע"פ שבהיותו גוי לא היה כאן קיום מצוה, מי"מ בגירותו בזמן שחל עליו החיוב קיים מצות פריה ורביה כיון שיש לו בנים, ואין צריך לדון על מעשה המצוה שהרי אף אם קיים את המצוה מתחילה אין זה מועיל לו אם מתו הבנים, אלא עיקר המצוה היא שיהיו לו בנים ויתייחסו אחריו והרי הוא מקיימה כעת, ורק ההכשר מצוה דהיינו הביאה נעשית בפסול אך זו אינה המצוה העיקרית אלא הדיית הבנים ומצוה זו היא מקיימה בשעת החיוב.

אמת (ענין מצות)

ובעצם טעם המגיה בט"ז דכיון שבלא מעשה אפשר לא יצא, לא נכון כלל דהא בהיו לו בנים בהיותו עכו"ם ונתגייר דלר' יוחנן קיים פור'ר ביבמות דף ס"ב ואיפסק כן בש"ע סימן א' סעיף ז' אף שבהיותו עכו"ם לא היה מחוייב שהקשה ע"ז הטור"א בר"ה דף כ"ח מהא דאכל מצה בהיותו שוטה לא יצא ואם נשתפה צריך לאכול מצה אחרת משום דכיון דלא היה מחוייב בעת שעשה המצוה לא שייך לומר שיקיים המצוה בזה, ועיין במנ"ח מצוה א' שתירץ מחמת זה דמצות פור'ר אינו על המעשה אלא על היות הבנים דלכן אם מתו לא קיים פור'ר, ואי"כ גם ע"י אמבטי אף שהוא שלא במעשה נמי יצא.

ולע"ז יש לתרץ בפשיטות דאף שלא מסתבר לומר כהמנ"ח שהמצוה לא תהיה על המעשה, אבל המעשה שנצטוה בפור'ר אינה הולדת הבנים דזה אינו בידו אלא המצוה חיוב שעליו הוא לבעול אשתו ביאה גמורה שיהיה אפשר מזה להוליד, וראיה לזה מתוס' ב"ב דף י"ג ד"ה כופין שכתבו דמשעת העראה קא עקר ללאו ועשה דפור'ר לא מקיים עד גמר ביאה עיי"ש, הרי דבגמר ביאה נחשב מקיים אף שעדיין לא נתעברה כלל כיון דרק זה בידו לעשות. חיוב זה לבעול אשתו איכא עליו מצד פור'ר עד שיולדו לו בן ובת שאו נפטר. ומדויק לשון המשנה ביבמות דף ס"א שלא אמר כמה בנים מחוייב אדם להוליד אלא אמר לא יבטל אדם מפור'ר אא"כ יש לו בנים, דפירושו דמצות פור'ר שעליו הוא הבעילה שרק זה הוא בידו ואין לו לבטל מזה עד שיהיו לו בנים, וממילא כשיש לו בנים כבר אף מבעילות שבעל כשלא היה מחוייב כשהיה עכו"ם או שוטה ולא קיים מצוה במעשיו מ"מ אין לחייבו שוב במצוה זו כיון שיש לו בנים שלא חייבה תורה מצוה זו למי שיש לו בנים, ובהכרח הוא פטור כמו בקיים פור'ר. עכ"פ איך שנימא אין לחלק בין אמבטי להוליד בהיותו נכרי או שוטה ואף ר"ל שפליג בנכרי משום דכקטן שנולד דמי מודה בשוטה שנפטר וכ"כ הוא באמבטי דלא כהמגיה בט"ז.

ידידו מוקירו ומברכ. משה פיינשטיין